

Nr 62

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändring i barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97);
given Stockholms slott den 21 mars 1969.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97).

GUSTAF ADOLF

Camilla Odhnoff

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att barnavårdslagen ändras så att barnavårdsnämnderna får befogenhet att meddela förhandsbesked om ett enskilt hems allmänna lämplighet som fosterhem. Den som genom förhandsbesked får sitt hem förklarat olämpligt som fosterhem skall kunna överklaga beslutet i högre instans.

Förslag läggs också fram om vissa andra mindre ändringar i barnavårdslagen, bl. a. om ändrade regler för prövning av åtal beträffande den som är inskriven som elev vid ungdomsvårdsskola.

Förslag

till

Lag

om ändring i barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)

Härigenom förordnas i fråga om barnavårdslagen den 29 april 1960¹, dels att 6 § skall upphöra att gälla, dels att 11, 12, 47, 56, 69, 80 och 88 a §§ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

11 §.

Kan barnavårdsnämndens — — — villkorligt upphörande,	
3. meddela beslut som avses i 46 § andra stycket, tillstånd som avses i 47 § eller förbud som avses i 50 eller 51 § samt	3. meddela beslut som avses i 46 § andra stycket, tillstånd som avses i 47 § första stycket eller förbud som avses i 50 eller 51 § samt
4. förordna barnavårdsman. Beslut som — — — — — nästa sammanträde. Avser beslutet — — — — — ordförandens beslut.	4. förordna barnavårdsman.

12 §.

Om kommunens — — — — — i ungdomsvårdsskola,	
3. meddela beslut som avses i 46 § andra stycket, tillstånd som avses i 47 § eller förbud som avses i 50 el- ler 51 §,	3. meddela beslut som avses i 46 § andra stycket, tillstånd eller för- handsbesked som avses i 47 § eller förbud som avses i 50 eller 51 §,
4. fullgöra vad som ankommer på nämnden enligt föräldrabalken, en- ligt 4 § andra stycket eller 5 § la- gen om allmänna barnbidrag eller enligt 11 § 1 eller 3 mom., 12 § 2 mom. eller 17 § andra stycket bi- dragsförskottslagen eller	4. fullgöra vad som ankommer på nämnden enligt föräldrabalken, enligt 4 § andra stycket eller 5 § la- gen om allmänna barnbidrag eller enligt 9, 11 eller 18 § lagen om bi- dragsförskott eller
5. göra framställning — — — kommunens fullmäktige. Beslut som — — — — — nästa sammanträde.	

¹ Senaste lydelse av 12 § se 1967: 320 och av 88 a § se 1968: 68.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

47 §.

Den som önskar mottaga fosterbarn har att inhämta tillstånd av barnavårdsnämnden i den kommun, där han har sitt hem.

Sådant tillstånd må lämnas endast om nämnden finner, att barnet hos sökanden kommer att erhålla god vård och fostran samt i övrigt gynnsamma levnadsförhållanden.

Barn må ej mottagas i enskilt hem som fosterbarn utan att barnavårdsnämnden i den kommun, där hemmet är beläget, meddelat tillstånd därtill.

Tillstånd må lämnas endast om nämnden finner, att barnet kommer att erhålla god vård och fostran samt i övrigt gynnsamma levnadsförhållanden.

Nämnden må meddela förhandsbesked om hemmets allmänna lämplighet som fosterhem. Sådant besked är ej bindande vid prövning enligt första stycket.

Vad i — — — — — motsvarande tillämpning.

56 §.

För varje landstingskommun skall Konungen, efter förslag av landstinget, fastställa barnhemsplan, i vilken skola upptagas barnhem till sådant antal och av sådan art, att behovet av olika slags barnhemsvård blir ändamålsenligt tillgodosett. Även ändring av planen fastställs av Konungen.

Landstingskommun har — — — gemensamma behov.

Vad i — — — — — tillhör landstingskommun.

För varje landstingskommun skall socialstyrelsen, efter förslag av landstinget, fastställa barnhemsplan, i vilken skola upptagas barnhem till sådant antal och av sådan art, att behovet av olika slags barnhemsvård blir ändamålsenligt tillgodosett. Även ändring av planen fastställs av socialstyrelsen.

69 §.

Misstänkes det att den som inskrivits vid ungdomsvårdsskola begått brott före utskrivningen och hör brottet under allmänt åtal, ankommer det på statsåklagaren att sedan han hört skolans styrelse avgöra, 1* — Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 62

Misstänkes det att den som inskrivits vid ungdomsvårdsskola begått brott före utskrivningen och hör brottet under allmänt åtal, skall åklagaren pröva, huruvida åtal lämpligen bör ske. Innan åtalsfrågan

(Nuvarande lydelse)

huruvida åtal lämpligen bör ske.

(Föreslagen lydelse)

avgöres, skall skolans styrelse höras,
om det ej finnes obehövtigt.

80 §.

I barnavårdsnämnds — — — tredje stycket,
avslagit ansökan om tillstånd att *beslutat att ej meddela tillstånd*
mottaga fosterbarn eller *till mottagande av fosterbarn,*
genom förhandsbesked förklarar
hem icke vara lämpligt som foster-
hem eller

träffat avgörande — — — — — eller 51 §.

Ändring sökes — — — — — till länsstyrelsen.

Länsstyrelsen äger — — — — — laga kraft.

88 a §.

Alkoholhaltiga drycker eller and-
ra berusningsmedel som påträffas
hos eller ankomma till den som är
intagen i barnhem eller åtnjuter
vård inom ungdomsvårdsskola må
omhändertagas av föreståndaren för
hemmet eller skolan.

Alkoholhaltiga drycker eller and-
ra berusningsmedel som påträffas
hos eller ankomma till den som är
intagen i barnhem eller åtnjuter
vård inom ungdomsvårdsskola *eller*
vid utskrivningsavdelning som till-
hör sådan skola må omhändertagas
av föreståndaren för hemmet eller
skolan. *Föreståndaren må även om-*
händertaga alkoholhaltiga drycker
eller andra berusningsmedel, som
utan att känd ägare därtill finnes
påträffas inom hemmet eller skolan.

Vad i — — — — — i människokroppen.

Med egendom, — — — — — tillfaller kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1969.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 28 feb-
ruari 1969.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTTSSON.

Statsrådet Odhnoff anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändring i barnavårdslagen* och anför.

Enligt barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97) skall den som önskar ta emot fosterbarn ha tillstånd av barnavårdsnämnd. Barnavårdslagen (Bvl) förutsätter att sådant tillstånd skall avse visst bestämt barn. Avslås ansökan om tillstånd kan beslutet överklagas. Det förekommer emellertid att barnavårdsnämnderna förhandsgranskar ifrågasatta fosterhem. Talan kan med nuvarande regler inte föras mot beslut som fattats med anledning av sådan förhandsgranskning.

Ett nyligen inträffat fall har föranlett justitieombudsmannen Alfred Bexelius (JO) att i en framställning till Kungl. Maj:t den 26 september 1968 (JO:s ämbetsberättelse 1969 sid. 226) begära skyndsam utredning av frågan om sådan ändring av Bvl att barnavårdsnämnds beslut i fråga om förhandsgranskning av tilltänkta fosterhem kan överprövas.

Med anledning av JO:s framställning har inom socialdepartementet i oktober 1968 upprättats en promemoria angående denna fråga. Promemorian mynnar ut i ett förslag till lag om ändring i barnavårdslagen.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av socialstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län (efter hörande av barnavårdsnämnden i Stockholm), länsstyrelsen i Jönköpings län (efter hörande av barnavårdsnämnderna i Tranås och Eksjö), länsstyrelsen i Älvsborgs län (efter hörande av barnavårdsnämnderna i Borås och Trollhättan samt statens socialvårdskonsulent i åttonde distriktet), länsstyrelsen i Västmanlands län (efter hörande av barnavårdsnämnden i Västerås), länsstyrelsen i Väster- norrlands län (efter hörande av bl. a. barnavårdsnämnden i Sundsvall, sta-

tens socialvårdskonsulent i tolfte distriktet, barnavårdskonsulenten och barnavårdsombudet i länet), socialutredningen, Svenska kommunförbundet, styrelsen för Göteborgs socialförvaltning, barnavårdsnämnden i Malmö och barnavårdsnämnden i Hälsingborg.

Jag avser att i det följande lägga fram förslag om ändringar i Bvl på grundval av promemorian. Samtidigt föreslår jag vissa andra mindre ändringar i lagen.

Gällande rätt

Enligt 47 § Bvl måste den som önskar ta emot fosterbarn ha tillstånd av barnavårdsnämnden i den kommun, där han har sitt hem. Sådant tillstånd kan avse endast visst angivet barn. Tillståndstvång gäller oavsett barnets ålder och gäller också beträffande sådana barn, som placeras med tanke på adoption. Intill dess att adoptionen fullbordats, betraktas barnet som fosterbarn.

Om barnavårdsnämnd avslagit ansökan om tillstånd att ta emot visst barn som fosterbarn, får den som beslutet rör enligt 80 § Bvl söka ändring hos länsstyrelsen. I länsstyrelsens beslut får enligt 84 § Bvl ändring sökas hos Kungl. Maj:t genom besvär. Besvären prövas i regeringsrätten.

Barnavårdsnämnderna måste ofta ta ställning till frågan om ett hems lämplighet som blivande fosterhem eller adoptivhem, innan det ännu finns något bestämt barn på förslag för vederbörande. I stor utsträckning får barnavårdsnämnderna ansökningar om godkännande av hem, som önskar fosterbarn eller adoptivbarn, eller framställningar om utlåtande rörande sådant hems lämplighet. Framställningarna kommer t. ex. från barnavårdsombud eller barnavårdsmän eller från barnavårdsnämnder i andra kommuner som önskar förbereda snabba placeringar av kommande fosterbarnsfall. För dem som sysslar med anskaffande av fosterhem för barnavårdsnämndernas räkning är det ofta nödvändigt att på ett tidigt stadium kunna utsortera olämpliga hem. Det kan också vara fråga om blivande fosterföräldrar eller adoptivföräldrar som önskar ha ett godkännande klart innan de börjar söka efter något barn. Särskilt personer som önskar ta emot barn från andra länder behöver kunna erhålla förhandsbesked från barnavårdsnämnderna. Förfarandet med förhandsgranskningar av fosterhem är inte reglerat i lag och den som får sitt hem underkänt av barnavårdsnämnden har ingen möjlighet att få barnavårdsnämndens beslut överprövat (Regeringsrättens årsbok 1965 notis S 155).

Av 47 § Bvl framgår, att ansökan om tillstånd skall göras av den som vill ta emot barnet i sitt hem. Ansökningsförfarandet regleras närmare i 5 § kungörelsen den 28 oktober 1960 (nr 594) om fosterbarnsvård. I verkligheten görs emellertid ansökningarna ofta av barnavårdsnämnd i annan

kommun eller av annan myndighet och prövning av ärendena förekommer ofta utan att de tilltänkta fosterföräldrarna undertecknat någon ansökan. 7 § samma kungörelse innehåller bestämmelser om utredning med anledning av ansökan om tillstånd att ta emot fosterbarn.

I 11 § Bvl finns bestämmelser om rätt för barnavårdsnämndens ordförande att i brådskande fall föregripa nämndens prövning genom interimistiskt beslut. Interimistiskt beslut kan komma i fråga i de fall som särskilt anges i 11 § och bl. a. beträffande tillstånd som avses i 47 § Bvl.

12 § Bvl innehåller bestämmelser om delegation av barnavårdsnämndens beslutanderätt. Delegationsrätten begränsas genom ett flertal undantag. Undantagna från delegation är sålunda bl. a. frågor om tillstånd enligt 47 § Bvl.

JO:s framställning

I det ärende som gett anledning till JO:s framställning gällde frågan huruvida en ensamstående kvinna (änka med tioårig son) kunde få tillstånd att adoptera ett barn från Korea. Barnavårdsnämnden beslöt avstyrka hennes adoptionsansökan och anförde i beslutet bl. a. att det förhållandet att kvinnan var ensamstående blivit avgörande för nämndens ställningstagande.

JO konstaterar att varken socialstyrelsen eller utredningen om adoption av utländska barn (SOU 1967:57) ansett det böra vara under alla förhållanden uteslutet att tillåta en ensamstående kvinna att adoptera ett koreanskt barn. JO framhåller därefter följande beträffande besvärsrätten i sådana fall.

Innan något barn uttages för att placeras i hemmet hos den som begärt att få adoptera ett koreanskt barn, kräves regelmässigt, att barnavårdsnämnden i hemkommunen avger yttrande rörande sökandens lämplighet att mottaga fosterbarn (se SOU 1967:57 s. 10—11 och 73—74 samt tidskriften Sociala Meddelanden nr 1/1967). Om den prövning barnavårdsnämnden därvid gör, utfaller till sökandens fördel vidarebefordras ansökningen av socialstyrelsen till Korea för utseende av ett lämpligt barn. Utfaller barnavårdsnämndens prövning däremot till sökandens nackdel, översändes ej sökandens handlingar till Korea. Någon möjlighet att överklaga vad barnavårdsnämnden efter en sådan förhandsgranskning av det tilltänkta fosterhemmet beslutar torde för närvarande ej finnas vare sig prövningen begärts av socialstyrelsen eller sökanden själv. Ej heller har det ansetts lämpligt, att socialstyrelsen i eget yttrande till det utländska förmedlingsorganet tillkännager en uppfattning, som strider mot barnavårdsnämndens (SOU 1967:57 s. 75).

Av det sagda framgår, att barnavårdsnämndens inställning i frågan blir avgörande för om adoption skall komma till stånd eller ej. Härav följer också att ensamstående i en kommun, där barnavårdsnämnden principiellt är

emot att ensamstående skall få adoptera, ej får möjlighet att adoptera, medan sådan adoption kanske tillåtes i grannkommunen. En sådan ordning är givetvis ej godtagbar. Principiella frågor om adoption måste i stället lösas på ett för alla medborgare enhetligt sätt, oberoende av om sökanden är bosatt i den ena eller den andra kommunen. För att åstadkomma detta måste det finnas möjlighet att få barnavårdsnämnds beslut i sådan fråga prövat av högre instans.

Departementspromemorian

I promemorian framhålls att bestämmelserna i 47 § Bvl om tillståndstvång beträffande rätten att ta emot fosterbarn har till syfte att skapa garantier för att barnet och de blivande fosterföräldrarna passar för varandra. Syftet tillgodoses uppenbarligen bäst om tillståndet får avse endast visst bestämt barn. Gällande regler har utformats med tanke på detta.

Erfarenheten har emellertid enligt promemorian visat att förhandsgodkännanden av fosterhem inte kan undvaras. I praxis har utbildats ett system med två på varandra följande prövningar av blivande fosterhems lämplighet. Därvid har barnavårdsnämnderna vid en första prövning tagit ställning till om det angivna hemmet över huvud taget är tänkbart som fosterhem. De beslut som fattas på detta stadium saknar formellt erkännande i Bvl och kan inte överklagas. Detta har visat sig vara otillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt och medför risk för rättsförluster, särskilt i ärenden som rör adoption av utländska barn. 47 § Bvl bör därför kompletteras så att även förhandsgodkännande av fosterhem erkänns i Bvl. Om möjligt bör tillståndsprövningen alltjämt ske i ett sammanhang och avse visst bestämt barn. När förhandsgodkännande meddelats bör det alltid följas av en ny prövning sedan det tilltänkta fosterbarnet valts ut.

Tillägget till 47 § Bvl har i promemorian utformats som ett nytt tredje stycke. Enligt detta skall tillståndsprövningen kunna föregås av särskilt beslut om de ifrågasatta fosterföräldrarnas och fosterhemmets allmänna lämplighet att ta emot fosterbarn. Bestämmelsen är avsedd att göra det möjligt för barnavårdsnämnd att ta upp fråga om förhandsgodkännande av fosterhem efter ansökan av den ärendet rör, på anmälan av annan myndighet eller av eget initiativ. Utformningen av bestämmelsen lägger formellt i barnavårdsnämndens hand att avgöra om ärendet skall tas upp och föranleda särskilt beslut eller inte. Det förutsätts emellertid att barnavårdsnämnderna inte underlåter att pröva ärenden där enskilds rätt kan vara beroende av att beslut fattas i frågan. Befintliga möjligheter till tillsyn och kontroll över barnavårdsnämndernas verksamhet anses vara tillräcklig garanti för detta.

I promemorian erinras om att utredningen om adoption av utländska barn (SOU 1967:57 sid. 74) har förordat, att förhandsgodkännande görs tidsbegränsat, eftersom förhållandena i hemmet kan ändras. Det synes

emellertid enligt promemorian varken lämpligt eller behövt att i lagtexten ange någon bestämd tidsgräns. Barnavårdsnämnderna rekommenderas däremot att göra klart för de tilltänkta fosterföräldrarna att betydelsen av förhandsgodkännande måste bli mindre ju längre tid som förflyter innan prövning i förhållande till visst bestämt barn sker.

I promemorian förordas vidare en uppmjukning av bestämmelserna i 47 § Bvl så att ansökan om fosterhemsgodkännande inte alltid måste göras av den som vill ta emot barn i sitt hem. Det erinras om att föredragande statsrådet i prop. 1960:10 med förslag till barnavårdslag (sid. 315) i denna fråga framhållit, att ansökan i många fall — exempelvis då omhändertaget barn placeras såsom fosterbarn i annan kommun — i realiteten torde göras av barnavårdsnämnd eller annan myndighet men att det ansetts riktigast, att de tilltänkta fosterföräldrarna alltid skall stå såsom sökande i förhållande till den tillståndsbeviljande nämnden. JO har emellertid i en framställning till Kungl. Maj:t den 3 april 1967 (JO:s ämbetsberättelse 1968 sid. 466) framhållit att de tilltänkta fosterföräldrarna inte alltid bör behöva stå som sökande i ett sådant ärende. I praxis förekommer det enligt promemorian inte heller sällan att barnavårdsnämnderna redan nu prövar ärenden om mottagande av fosterbarn utan att någon ansökan finns.

Förslaget till ny lydelse av 47 § har i promemorian utformats för att anpassa lagstiftningen efter praxis. Förslaget bör inte tolkas så att ansökan från de tilltänkta fosterföräldrarna inte längre skall komma i fråga. I många fall kommer ansökan alltså att vara det naturliga sättet att anhängiggöra ifrågavarande ärenden.

80 § Bvl innehåller en uttömmande uppräkningslista av de fall då talan mot barnavårdsnämnds beslut får föras. Den beslutet rör får söka ändring hos länsstyrelsen om nämnden bl. a. avslagit ansökan om tillstånd att ta emot fosterbarn. I promemorian föreslås att 80 § Bvl kompletteras så att även beslut om förhandsgodkännande skall få överklagas och det framhålls att om ansökan inte längre skall vara en förutsättning för prövning av fråga om fosterhemsgodkännande måste 80 § Bvl ändras även med hänsyn därtill. Ändringen sker enligt promemorian enklast genom att ärendegruppen sammanförs med de närmast förut i 80 § nämnda ärendena. Talan skall alltså få föras om barnavårdsnämnd meddelat beslut som avses i 46 § andra eller tredje stycket eller 47 § första eller tredje stycket. Genom promemorias utformning av bestämmelserna kommer talan i princip att få föras även mot beslut varigenom tillstånd att ta emot fosterbarn beviljats. Några administrativa olägenheter av detta torde enligt promemorian inte uppkomma. Antalet fall då talan kan tänkas föras mot beslut varigenom tillstånd beviljats torde vara få och den erforderliga begränsningen ligger i att talan får föras endast av den ärendet rör.

Enligt 11 § Bvl kan i brådskande fall barnavårdsnämndens ordförande

meddela i n t e r i m i s t i s k t b e s l u t om tillstånd som avses i 47 § Bvl. Något behov av interimistiskt beslut beträffande förhandsgodkännande av fosterhem synes enligt promemorian inte föreligga.

Enligt 12 § Bvl har barnavårdsnämnd rätt att d e l e g e r a b e s l u t a n d e r ä t t e n utom i vissa särskilt uppräknade fall. Bland undantagen nämns tillstånd som avses i 47 § Bvl. Inte heller förhandsgodkännande bör enligt promemorian få meddelas annat än av nämnden i dess helhet. En ändring av 12 § första stycket 3 Bvl föreslås i enlighet härmed.

I promemorian framhålls att 6 § Bvl bör upphöra att gälla som en följd av att socialstyrelsen den 1 januari 1968 övertagit bl. a. de arbetsuppgifter som tidigare ankom på medicinalstyrelsen. Behövliga bestämmelser om socialstyrelsens uppgifter enligt Bvl finns i 5 § Bvl.

Remissyttrandena

Samtliga remissinstanser tillstyrker departementspromemorians förslag att Bvl bör kompletteras med regler om f ö r h a n d s g o d k ä n n a n d e n av fosterhem. I de flesta remissyttranden framhålls att det blivit alltmer vanligt med framställningar om förhandsgranskning av tilltänkta fosterhem eller adoptivhem och det bekräftas att ett system med förhandsgodkännanden inte kan undvaras. Det framhålls att detta gäller såväl i fall då adoption av barn från utlandet ifrågasätts som när det gäller att förbereda framtida omplaceringar av svenska barn till fosterhem eller adoptivhem.

Även den föreslagna uppmjukningen av reglerna för a n s ö k a n o m f o s t e r h e m s g o d k ä n n a n d e tillstyrks allmänt och förklaras av *socialstyrelsen* vara en serviceåtgärd gentemot fosterföräldrarna och ett sätt att åstadkomma ett smidigare förfarande. *Socialutredningen* förutsätter att i de fall, då formell ansökan inte föreligger från de tilltänkta fosterföräldrarnas sida, barnavårdsnämnden på annat sätt förvissar sig om att de verkligen önskar ta emot fosterbarn, innan utredning som avses i 7 § kungörelsen om fosterbarnsvård påbörjas.

Beträffande den nya utformningen av 47 § Bvl framhåller *länsstyrelsen i Västernorrlands län* att barnavårdsnämnden bör vara skyldig att pröva varje ansökan om förhandsbesked. Om sådan prövning anses kunna underlätas bör i lagen klart anges i vilka fall så kan ske. *Barnavårdsnämnden i Västerås* anför att barnavårdsnämnderna inte får lämnas i ovisshet om när skyldighet kan sägas föreligga för nämnden att fatta formellt beslut om godkännande.

Remissinstanserna tillstyrker allmänt att t a l a n m o t b a r n a v å r d s n ä m n d s b e s l u t skall få föras av den som vägras förhandsgodkännande. Departementspromemorians utformning av förslaget till ändrade

regler om talan mot barnavårdsnämnds beslut har emellertid föranlett flera kommentarer.

Sålunda vänder sig *länsstyrelsen i Stockholms län* och *barnavårdsnämnden i Stockholm* mot att talan skall få föras inte bara mot beslut varigenom tillstånd att ta emot fosterbarn vägrats utan även mot beslut varigenom sådant tillstånd beviljats. Länsstyrelsen har främst vissa principiella betänkligheter mot promemorians förslag. Även om talan får föras endast av den ärendet rör, synes det inte på förhand givet att dessa besvär kommer att bli sällsynta, då vårdnadshavarna härigenom torde få besvärsrätt. Det visar sig nämligen erfarenhetsmässigt att vårdnadshavare i samhällsvårdsärenden mycket ofta har bestämda och mot barnavårdsnämnden avvikande åsikter i placeringsfrågor. Därtill kommer att barnavårdslagen har såsom allmän princip att inte tillåta besvär i andra placeringsfrågor än sådana som rör ungdomsvårdsskolornas verksamhet. Det erforderliga korrektivet mot olämplig behandling av andra omhändertagna än ungdomsvårdsskolelever finns i 4 § Bvl där länsstyrelserna ges rätt och plikt att öva tillsyn. Att på sätt föreslagits införa en ny besvärsprincip i vad avser fosterhemsplaceringar synes opåkallat. Skall en sådan ändring ske bör den i vart fall utredas i ett vidare sammanhang. *Socialutredningen* anför liknande synpunkter. *Barnavårdskonsulenten* och *barnavårdsombudet i Jönköpings län* anser det däremot värdefullt att ett barns ställföreträdare, t. ex. dess barnavårdsman, har möjlighet att överklaga en placering i ett bestämt fosterhem.

Socialstyrelsen tar upp frågan om behovet av särskilda åtgärder för att motverka att barnavårdsnämnderna meddelar klart olämpliga fosterhemstillstånd. Socialstyrelsen säger sig ha iakttagit flera fall av sådana olämpliga tillstånd i sin verksamhet med förmedling av adoptivbarn från Korea. Vid placering av utländska barn i svenska hem finns ingen vårdnadshavare, som kan bevaka barnens intresse. Då placeringar av utländska barn tenderar att öka i antal anser socialstyrelsen det angeläget att frågan om en överprövning av meddelade fosterhemstillstånd löses snarast möjligt.

Remissinstanserna redovisar delade uppfattningar om besvärsrättens inverkan på barnavårdsnämndernas bedömning av tveksamma fall. En del remissinstanser, bland dem *länsstyrelsen i Jönköpings län*, ifrågasätter om inte besvärsrätten kan medföra att barnavårdsnämnderna i tveksamma fall hellre lämnar ett förhandsgodkännande än ett avslagsbeslut. Andra instanser, t. ex. *länsstyrelsen i Västernorrlands län*, bedömer denna risk som ringa medan *barnavårdsnämnden i Malmö* anser besvärmöjligheten vara till fördel även för barnavårdsnämnderna, som därmed kan arbeta utan att behöva ta hänsyn till det förhållandet att, som nu gäller, de tilltänkta fosterföräldrarna i och med ett negativt beslut ställs utan möjlighet att på legal väg påverka beslutet.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län, *Svenska kommunförbundet* och *barnavårdsnämnden i Stockholm* anser att interimistiskt beslut

bör kunna meddelas även beträffande förhandsgodkännande. *Barnavårdsnämnderna i Malmö, Hälsingborg och Sundsvall* samt *socialvårdskonsulenten i åttonde distriktet* delar däremot den i departementspromemorian hävdade uppfattningen att sådant beslut inte skall behöva meddelas i fråga om förhandsgodkännande.

I fråga om barnavårdsnämnds rätt att delegera beslutanderätten tillstyrks allmänt promemorians förslag att förhandsgodkännande inte bör få meddelas annat än av nämnden i dess helhet.

Föredraganden

Genom 1960 års barnavårdsdag skärptes bestämmelserna om fosterbarnstillsynen bl. a. genom att det tillståndstvång som enligt tidigare lag gällt beträffande fosterbarn under ett års ålder utsträcktes till att gälla samtliga fosterbarn. Enligt gällande regler måste tillståndet avse visst bestämt barn och syftet med bestämmelserna är att så långt möjligt skapa garantier för att barnet och de blivande fosterföräldrarna passar för varandra.

Erfarenheter från barnavårdsdagens tillämpning visar emellertid att de nuvarande reglerna för tillstånd att ta emot fosterbarn behöver kompletteras med bestämmelser som stadfäster det i praktiken ofta förekommande systemet med förhandsgodkännanden av fosterhem så att det blir möjligt att få barnavårdsnämnds avslagsbeslut i sådant ärende överprövat. Framför allt har det ökade intresset för att adoptera barn från utlandet riktat uppmärksamheten på problemet. Ett godkännande av hemmet medan barnet befinner sig utomlands ställs nämligen ibland upp som villkor för att utländska myndigheter skall medge adoption.

Remissinstanserna tillstyrker allmänt att systemet med förhandsgodkännanden av fosterhem tas upp i Bvl. Jag föreslår att så sker genom ändring av 47 § Bvl. Lagändringen bör genomföras utan att man avvaktar den översyn av den sociala vårdlagstiftningen som socialutredningen fått sig anförtrodd. Socialutredningen har inte heller haft något att erinra mot att så sker.

Reglerna om förhandsgodkännande av fosterhem bör få sin plats i ett nytt tredje stycke i 47 § Bvl. Som framhållits i departementspromemorian bör förhandsbeskedet alltid följas av en ny prövning sedan det tilltänkta fosterbarnet utvalts. Det är nämligen angeläget att man inte ger avkall på principen att barn och fosterföräldrar eller adoptivföräldrar skall passa för varandra.

Invändningar av principiell natur kan visserligen riktas mot förfarandet med dubbla prövningar. Barnavårdsnämnderna blir nämligen vid den slutliga prövningen i viss mån bundna av sitt förhandsgodkännande. Särskilt gäller detta i fråga om utländska barn. Som utredningen om adoption av

utländska barn framhållit i sitt betänkande är emellertid det här föreslag-
na förfarandet den enda möjliga vägen att lösa ifrågavarande problem.
Praktiska olägenheter torde i stor utsträckning kunna undvikas om den
preliminära prövningen sker med tillräcklig omsorg och grundlighet. Vid
prövningen bör sökanden så ingående som möjligt upplysa om sina önske-
mål beträffande barnet, t. ex. ålder, kön osv. På detta sätt minskas riskerna
för att nämnden vid sin definitiva prövning kommer till ett annat resultat
än vid den preliminära.

Utredningen om adoption av utländska barn har ansett att förhandsgod-
kännande borde vara tidsbegränsat, vilket skulle motverka att förhållan-
dena i det blivande fosterhemmet hinner ändras alltför mycket mellan de
olika beslutstillfällena. I promemorian uttalas emellertid att det varken är
lämpligt eller erforderligt att i lagtexten ange någon bestämd tidsgräns.
Remissinstanserna har inte haft något att invända mot promemorians stånd-
punkt. Inte heller jag anser att någon tidsgräns bör anges i lagtexten. Detta
hindrar emellertid enligt min mening inte att barnavårdsnämnderna själva
tidsbegränsar giltigheten av sina förhandsgodkännanden om anledning skulle
finnas därtill. Likaså bör det vara tillåtet för nämnderna att begränsa sina
förhandsgodkännanden på annat sätt, t. ex. till att avse barn av viss ålder
om detta kan vara lämpligt. Under alla förhållanden bör barnavårdsnäm-
nderna fästa de tilltänkta fosterföräldrarnas uppmärksamhet på tidsfak-
tors betydelse för förhandsgodkännandets värde.

Förslaget att ansökan om fosterhems godkännande inte
alltid skall behöva göras av den som vill ta emot barn i sitt hem har allmänt
tillstyrkts av remissinstanserna och jag finner för egen del önskvärt att
det genomförs. Förslaget föranleder ändringar i 47 § första och andra
styckena Bvl. Även fråga om förhandsbesked bör naturligtvis kunna tas
upp utan att ansökan föreligger från de blivande fosterföräldrarna. Kun-
görelsen om fosterbarnsvård får ändras i anslutning härtill.

I promemorian framhålls att förslaget till utformning av 47 § Bvl formellt
överlämnar åt barnavårdsnämnden att avgöra om en framställning om för-
handsbesked skall föranleda särskilt beslut eller inte. Ett par remissinstan-
ser vänder sig mot detta och framhåller att barnavårdsnämnden bör vara
skyldig att pröva varje ansökan och att barnavårdsnämnderna inte får läm-
nas i ovisshet om när skyldighet att fatta formellt beslut föreligger.

Eftersom ändringarna i 47 § Bvl syftar till bl. a. att underlätta samver-
kan olika barnavårdsmyndigheter emellan i deras arbete att förbereda an-
skaffandet av lämpliga fosterhem, synes promemorians ståndpunkt riktig.
Nämnderna bör inte tvingas att varje gång en framställning görs från
annan myndighet fatta formellt beslut med tillämpning av reglerna i 3 kap.
Bvl. Det ligger emellertid i sakens natur att barnavårdsnämnderna inte
får underlåta att fatta formellt beslut om de tilltänkta fosterföräldrarna
genom att göra ansökan eller på annat sätt visar att de önskar beslut i

ärendet. Givetvis måste barnavårdsnämnderna alltid förvissa sig om att de föreslagna fosterföräldrarna är villiga att ta emot fosterbarn innan utredning som syftar till ett formellt beslut sätts i gång.

Huvudsyftet med ändringen av 47 § Bvl är att göra det möjligt för den som vägras förhandsgodkännande som fosterförälder att föra talan mot barnavårdsnämndens beslut därom. Remissinstanserna är ense om att en sådan möjlighet är angelägen från rättssäkerhetssynpunkt. Jag delar denna uppfattning och föreslår att det görs ett tillägg till 80 § Bvl varigenom möjlighet till sådan talan fastslås. Detta bör enligt min mening också vara till fördel för barnavårdsnämnderna, eftersom dessa inte längre behöver arbeta under trycket av att vara sista instans i sådana ärenden.

Promemorians förslag att talan skall få föras även mot beslut varigenom tillstånd att ta emot fosterbarn beviljats eller ett förhandsgodkännande lämnats har däremot föranlett kritik från några remissinstanser. Dessa framhåller att man inte utan ytterligare utredning bör införa en ny besvärprincip. I ett par yttranden framhålls dock att det skulle vara värdefullt om barnets ställföreträdare hade besvärsmätt över sådana beslut i den mån ställföreträdaren är t. ex. barnavårdsman. I detta sammanhang vill jag också erinra om att socialstyrelsen anser det angeläget att frågan om möjligheten att överpröva sådana beslut löses snarast möjligt.

För egen del vill jag ansluta mig till uppfattningen att rätt att överklaga beslut som innefattar förhandsgodkännande eller tillstånd att ta emot fosterbarn inte bör införas utan ytterligare utredning. Besvärsmätten bör därför regleras efter samma principer som f. n. Det får ankomma på socialutredningen att efter samråd med utredningen om rättshjälp i förvaltningsärenden vidare pröva denna fråga. 80 § bör alltså i detta sammanhang utformas så att talan får föras endast mot beslut, som innebär att förhandsgodkännande eller tillstånd att ta emot fosterbarn har vägrats.

Interimistiskt beslut bör enligt min mening inte förekomma beträffande förhandsbeskeden. För tydlighetens skull bör i 11 § Bvl göras ett tillägg, så att det klart framgår att interimistiskt beslut inte kan meddelas beträffande förhandsbesked.

Vad angår barnavårdsnämndens rätt att delegera beslutande rätten delar jag liksom remissinstanserna den i promemorian uttalade uppfattningen att förhandsgodkännanden inte bör få meddelas annat än av nämnden i dess helhet. 12 § Bvl bör ändras med anledning härav. Samtidigt bör vissa ändringar göras i paragrafen med anledning av att den vid Bvl:s tillkomst gällande bidragsförskottslagen ersatts av lagen den 21 maj 1964 (nr 143) om bidragsförskott.

Jag förordar att 6 § Bvl upphävs i enlighet med förslag i promemorian.

Socialstyrelsen har i en framställning till Kungl. Maj:t den 25 juni 1968 föreslagit en ändring av 56 § Bvl. Ändringsförslaget går ut på att den nuvarande befogenheten för Kungl. Maj:t att fastställa barn-

hemsplan för landstingskommun av organisatoriska skäl överflyttas till socialstyrelsen. Jag förordar att så sker.

I förenklingssyfte infördes år 1964 i 57 § lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård en bestämmelse att åklagaren inte alltid skall behöva höra vederbörande anstaltsstyrelse utan skall kunna underlåta detta, om det är obehövt (jfr prop. 1964:10 sid. 216—218). En motsvarande förenkling bör nu genomföras med avseende på 69 § Bvl. Här avser jag t. ex. sådana fall, där åklagaren känner till skolstyrelsens praxis och väntar sig att styrelsen skall komma att tillstyrka att åtal inte skall ske och åklagaren delar styrelsens uppfattning. Den nya bestämmelsen bör även kunna leda till att nytt yttrande inte alltid behöver inhämtas från skolstyrelsen i de fall då yttrande tidigare inhämtats från barnvårdsnämnd men den unge, innan beslut i åtalsfrågan hunnit fattas, blivit inskriven som elev vid ungdomsvårdsskola. Inte heller skall yttrande behöva inhämtas när det står klart att åtal under alla förhållanden bör väckas för att skuldfrågan skall kunna utredas eller därför att det gäller ett mycket allvarligt brott.

I paragrafen bör inte längre anges på vilken åklagare åtalsprövningen skall ankomma. Härigenom uppnås att åtalsprövningen skall ske av den åklagare som enligt sin instruktion har att föra talan i målet.

Jag föreslår slutligen en mindre ändring i 88 a § Bvl. Där finns bl. a. bestämmelser om att alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel som påträffas hos eller ankommer till den som är intagen i barnhem eller åtnjuter vård inom ungdomsvårdsskola får omhändertas av föreståndaren för hemmet eller skolan. Bestämmelserna har tillämpning även på narkotika. Det förekommer emellertid att alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel påträffas vid ifrågavarande institutioner utan att någon ägare ger sig till känna. För att undanröja varje tveksamhet om hur sådan egendom får behandlas föreslår jag ett tillägg till första stycket i 88 a § Bvl. Enligt tillägget skall föreståndaren för hemmet eller skolan få ta hand om alkoholhaltiga drycker och andra berusningsmedel som påträffas inom anstalten utan att man vet vem de tillhör. Tillägget har utformats efter förebild av 82 § andra stycket lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt (jfr prop. 1963:147 sid. 13). Till vissa ungdomsvårdsskolor finns anknutna särskilda utskrivningsavdelningar och vårderna vid dessa avdelningar anses utgöra vård utom skola. Jag föreslår ett sådant tillägg till 88 a § Bvl att paragrafens bestämmelser kan tillämpas även på den som vårdas vid utskrivningsavdelning.

Samtliga lagändringar bör träda i kraft den 1 juli 1969.

Hemställan

I enlighet med det anförda har inom socialdepartementet upprättats förslag till *lag om ändring i barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)*. Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*¹.

Jag hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget inhämtas enligt 87 § regeringsformen genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Gunnel Anderson

---

¹ Bilagan har uteslutits här. Förslaget i bilagan är likalydande med det förslag som är fogat vid propositionen frånsett vissa jämkningar av redaktionell art.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 17 mars 1969.

N ä r v a r a n d e:

f.d. justitierådet LIND,
justitierådet ALEXANDERSON,
regeringsrådet RINGDÉN,
justitierådet CONRADI.

Enligt lagrådet den 13 mars 1969 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 28 februari 1969, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)*.

Förslaget, som finns bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Carl-Edvard Sturkell.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Brita Dydrick

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 21 mars
1969.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, BENGTTSSON.

Statsrådet Odhnoff anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till *lag om ändring i barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)*.

Föredraganden upplyser, att lagrådet lämnat lagförslaget utan erinran, och anför.

Vissa redaktionella jämkningar bör vidtas i förslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga förslaget med vidtagna ändringar.

Med bifall till vad föredraganden med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson